

RIIGIKOGU

IV koosseis.

V istungjärk.

91. koosolek.

24. oktoobril 1930.

Sisu:

1. Päevakorra täiendamine ja muutmine.
2. Teatamine komisjonidesse antud seaduseelnõudest.
3. Komisjonide täiendavad valimised.
4. E. Kingu küsimine Vabariigi Valitsusele tööpuuduse lahendamise asjas.
5. Läbirääkimised Vabariigi Valitsuse vastamise puhul arupärimisele riigiraudteede töölise palkade määruse täienduse kohta.
6. Riigi 1922. aasta eelarve täitmise aruande kinnitamise seadus — II lugemisel.
7. Riigi 1923. aasta eelarve täitmise aruande kinnitamise seadus — II lugemisel.

Koosoleku avab Esimees **K. Einbund** kell 17.18 min.

Sekretäri kohal sekretäri esimene abi
A. Tõllassepp.

1. Päevakorra täiendamine ja muutmine.

L. Johanson (stp): Kuna meie rühma liige, kes pidi sõna võtma päevakorrapunktide 3. ja 4. kohta, puudub, kuna tema on omavalitsuse esitusekogu liikme kohuste täitmisel, siis teen ettepaneku,

3. ja 4. päevakorra-punkt tänasest päevakorrast välja jätta.

A. Tõllasepa (rhv) ja **J. Loosalu'** (as) ettepanekul täiendatakse päevakorda 1. punktiga — komisjonide täiendavad valimised; **L. Johanson'i** (stp) ettepanekul jäetakse päevakorrast välja 3. ja 4. punkt.

2. Teatamine komisjonidesse antud seaduseelnõudest.

Sekretär: Riigikogu juhatus andis:

1. kütteinete keskkomitee tegevuse 1918.—1925. a. aruande kinnitamise seaduse riigi majapidamise aruande komisjoni;

2. õppe- ja kasvatusetöö ülevälve seaduse haridusekomisjoni, seisukoha võtmiseks omavalitsuse komisjoni.

3. Komisjonide täiendavad valimised.

Valitakse:

rahaasjanduse komisjoni **J. Sikkar'i** asemele **R. Penno** (as);

kodukorra komisjoni **J. Tõnisson** (rhv, surma läbi lahkunud **P. Põllu** asemele);
riigi majapidamise aruande komisjoni **J. Vestholm'i** asemele **A. Paulus** (rhv).

4. E. Kingu küsimine Vabariigi Valitsusele tööpuuduse lahendamise asjas.

E. Kink (stp, loeb): Missugused on Vabariigi Valitsuse kavad tööpuuduse lahendamiseks eeloleval talvel ja millal katsetakse hädaabitöid alata?

5. Läbirääkimised Vabariigi Valitsuse vastamise puhul arupärimisele riigiraudteede töölise palkade määruse täienduse kohta.

Juhataja: Selle arupärimise vastuvõtmisel Riigikogu eelmisel arupärimiskoosolekul esitas rkl. **M. Martinson** lihtülemineku-vormeli,*) millest on ka Riigikogule teatatud.

B. Eilmann (stp): Väga austatud Riigikogu liikmed. Vabariigi Valitsuse vastamisest arupärimisele riigiraudteede töölise palkade määruse täienduse kohta paistis eemalseisjaile, nagu oleks kõik kõige paremas korras. Et aga see siiski nii ei ole, selleks pean siinkohal tarvilikuks Riigikogule seletada järgmist.

Härra Teedeminister ütles, et määruse täiendus pole seadusevastane. Kui lähemalt tutvuneda Vabariigi Valitsuse poolt 30. aprillil s. a. vastuvõetud riigiraudteede töölise palkade määruse täiendusega, siis peaks see Teedeministri seletuse järgi maksev olema päevapalgaliste välis- ja ehitusetöölise kohta. Seda kinnitab Vabariigi Valitsuse poolt 11. augustil 1926. a. vastuvõetud riigiraudteede töölise palkade määruse § 8. p. 1 ja 2, mis koostati Vabariigi Valitsuse otsustel 12. sept. 1923. a. palkade ülemäärade kohta ja 19. veebr. 1926. a. palkade alammäärade suhtes. Mitte kuskil ei ole öeldud, et see käiks ka kuuarvel töötavate töölise, teenijate ja ametnikkude kohta, vaid nende palgaküsimus on lahendatud Riigiasutuste koosseis-

*) 89. koosoleku täielik protokoll, lhk. 1720.

sude ja riigiteenijate palkade seadusega — RT 27 — 1927. Nüüd aga, nagu selgus, sunnitakse riigiraudteede tööliste palkade määruse täiendust ka kuarvel teenivatele isikutele peale, ilma et alust oleks, pealegi ilma seaduses ettenähtud lisatasuta, ja nagu mulle teatavaks saanud, ähvardatakse sageli vabapalgalisi teenijaid Balti Eraseaduse § 4186. järgi, kes kuidagi selle ebaseadusliku korralduse üle nurisevad, valandada.

Edasi ütleb härra Teedeminister, et 8-tunnilise tööpäeva põhimõtet pole rikutud ja et kuskil seaduses pole öeldud, et meil 8-tunniline tööpäev on maksev. Härra minister trööstib sellega, et põllumajanduses tehakse isegi üle 10 tunni tööd, ja seal olevat inimesed pealegi palju terveamad kui linnainimesed.

Kas on Eestis 8-tunniline tööpäev seaduslikult maksev, selle kohta annab vastuse Ajutise Valitsuse deklaratsioon, kus öeldakse: „8-tunniline tööpäev tööstuses ja kaubanduses hakkab uuesti maksma.“ Seda kinnitab tööministri päevakäsk nr. 1, kus räägitakse tööpäevast ja töökaitseadustest. Selles päevakäsus öeldakse... (V a h e l h ü e pahemalt poolt.) Päevakäsk anti välja 16. novembril 1918. a. Päevakäsk lausub: „Eesti Maanõukogu Vanematekogu ja Ajutine Valitsus tunnistasid 8-tunnilise tööpäeva ja 1917. a. töökaitseadused maksvaks.“

Et Ajutise Valitsuse korraldustel on seaduslik jõud, seda on seletanud Riigikohus päris täpselt. Kuni käesoleva määruse teostamiseni on kõik Vabariigi Valitsused ja ka üksikud ministrid kindlalt kinni pidanud läbi aasta kestvast 8-tunnilisest tööpäevast, ja mitte kuskilt poolt ei ole leida, et seda oleks katsutud aastaegade järgi pikendada või lühendada, vaid läbi aasta kestev 8-tunniline tööpäev on saanud endastmõistetavaks faktoriks. Seda tõendavad ka Vabariigi Valitsuste poolt seniantud nii riigiteenijate kui ka -tööliste kohta käivad määrused. Ka elviimane määrus, mille üle vaidlused praegu on, ka selles määruses ei ütle Vabariigi Valitsus ühtki sõna tööaja kohta, ja loomulikult Vabariigi Valitsus peab 8-tunnilise tööpäeva, mis on Ajutise Valitsuse deklaratsiooniga fikseeritud seadusepäraseks, ja määruks, mis käib tööliste palkade kohta, märgib ainult ära päevapalga normi.

Peale selle samas määruks liik B, välis- ja ehitustööd, § 8. p.p. 1. ja 2. tähendatud Vabariigi Valitsuse otsustes on ka selgel sõnal jutt ainult tööliste palkade alamääradest, millest vähem ei tohi töö-

listele maksta, ning tööliste palkade ülemääradest, kus on Teedeministri sellekohasel ettepanekul üles loetud, missugused töölistel kuuluvad ehituse- ja välis-tööliste kategooria hulka. Ma ei hakka siin teisi määrusi, mis käivad tööliste palkade korraldamise kohta, ette kandma, see viiks asjatult pikale, aga mina sorisin läbi kõik Vabariigi Valitsuste poolt seni väljaantud määrused, ja mitte kuskilt ei leia sõna selle kohta, et meil kuidagiviisi Vabariigi Valitsuste poolt antud määrustes oleks kavatsatud tööaega, mis seadusega kindlaks on fikseeritud, muuta. Peale selle ei ole ka tööaja muutmise juttu olnud üksikute ministrite määruste väljaandmisel. Mul on praegu käes riigi raudteedevalitsuse käsukiri nr. 121, 28. aprillist 1921. a., kus on avaldatud teedeministeeriumi määrus raudteeteenijate tööaja ja puhkuse kohta. See määrus kannab nimelt teedeminister härra Johan Kuke allkirja 27. apr. 1921. a. ja töö-hoolekandeminister härra Einbundi nõusolekut selle määruse maksmapanemise kohta. Selle määruse § 1. öeldakse järgmist: Tööaeg raudteel on igas ametis 8-tunnilise tööpäeva põhimõtte järele korraldatud. Edasi § 2. lausutakse: Katkestamata töötegemise juures peab päevas 8, nädalas 47 ja kuus 204 töötundi olema. Siis edasi läheb liigitus vahetusliikude teenijate ja tööliste kohta. Aga mitte kuskil ei ole siin seda mõtet väljendatud, et kuidagiviisi tuleks hakata tööaega teisiti korraldama, aastaegade kohaselt või mõnel muul viisil. Ja see on ka loomulik, sest teisiti olla ei saa. Kujutage endile ette, praeguse määruse täiendusega tehakse töd mais, juunis, juulis ja augustis 10 tundi. Üle 8 tunni tehtud kahe lisatunni eest makstakse harilik tunnipalk. Sügise kättejõudmisega vähendatakse tööliste arvu, mõned surevad ära, kuidas on neil siis võimalik, olles surnud või vallandatud, saada määruks ettenähtud lühema tööpäeva osaliseks? Minu arvates mitte kuidagi. Ja need lisatunnid, mida nad tegema pidid, jäävad nende kahjuks. Praegu on käimas mõningad seesugused kohtuprotsessid, ja ma usun, et need inimesed võivad, sest neil on lisatunnitasu peale õigus.

Edasi. Septembris, oktoobris, märtsis ja aprillis tehakse 8 tundi, novembris, detsembris, jaanuaris ja veebruaris 6 tundi, ning saadakse selle eest tasu à 21 senti tunnis, see on 126 senti päevas. Öelge, kuidas on võimalik sellega ära elada ja perekonda ülal pidada? Minu arvates on see kõige raskem aastaaeg, sest neil kuu del on kulud kahtlemata kõige suuremad.

Härra minister ütles, et suvel on ju töölised selle eest rohkem palka saanud. Kui palju said siis töölised palka 10-tunnilise tööpäeva juures, saame kätte, kui kasvatame 10 tundi 21 sendile, tähendab, 210 senti päevas. Minu arvates ei jätku sellest isegi suvekuudel äraelamiseks. Härra minister ütles, et palka pole vähendatud, aga kas see pole palga vähendamine, kui sunnitakse töolist ilma vastava lisatasuta hariliku tunnipalga eest rohkem tööd tegema, ja pealegi veel aastaajal, kus tööline oma majapidamise korraldamisega palju rohkem võiks kasu saada. On ju kõigile teada, et inimesed praegusel raskel ajal katsuvad palgale lisa saada, paljudel on väikesed maalapikesed renditud, paljud teevad muud tööd majapidamise korraldamise alal, määrus aga vähendas neid kõrvaltöö-võimalusi. Härra ministri arvates teevad ainult põllupidajad rohkem tööd ja töölised mitte. Minu arvates peaks härra minister teadma, et töolistel pole võimalik endile teenijaid palgata, vaid kõik kodune majapidamine tuleb neil enestel ära teha. Kui seda arvestada, siis on ka töolistel tööpäev sama pikk kui põllumajanduses.

Lõpuks tähendas härra minister, et määruse maksmapanemisel pole ühtki töolist vallandatud ja et töölised on rahul, teevad tööd ning kuskil pole nurinat kuulda. Siin peab avalikult ütleva, et härra minister ei tea, mis sünnib raudteel.

Mul on käepärast andmed, ja need räägivad härra ministri kahjuks. Andmete järgi töötas 3. piirkonnas juuni- ja juulikuul 16 isikut, septembri- ja oktoobrikuul keskel on 9 isikut vallandatud; 5. piirkonnas töötas samadel kuudel 26 isikut, septembri- ja oktoobrikuul on vallandatud 16; 7. piirkonnas töötas juunikuul 33 isikut, juulikuul — 34, vallandatud on 9; 43. piirkonnas töötas 21 isikut, vallandatud on 17; 12. piirkonnas töötas juunikuul 12, juulis — 11, vallandatud — 1; 13. piirkonnas töötas 13 isikut, 21. oktoobril vallandati ligikaudu 7 või 8 isikut; 14. piirkonnas töötas 13, vallandatud ei ole; 15. piirkonnas töötas 26, vallandatud ei ole; 18. piirkonnas töötas 10 isikut, vallandatud on 1; 19. piirkonnas juunikuul töötas 33 töolist ja juulis — 27 töolist; vallandatud on 6; 20. piirkonnas töötas 13, vallandatud — 7; 21. piirkonnas juunikuul töötas 58, juulikuul 101 töolist, vallandatud on 103 töolist; 22. piirkonnas töötas juunikuul 18, juulikuul 8 isikut, vallandatud on 12; 23. piirkonnas — juunis 17, juulis 16, vallandatud 9; 24. piirkonnas — 16, vallandatud ei ole; 25. piirkonnas — 29, vallandatud ei ole; 26.

piirkonnas — 46; 27. piirkonnas — 32, vallandatud 2; 29. piirkonnas — 46, vallandatud 31; 30. piirkonnas — 124, vallandatud 80; 31. piirkonnas — juunis 157, juulis 159, vallandatud 66; 33. piirkonnas — 70, vallandatud 45; 36. piirkonnas — 10, vallandatud 7; 37. piirkonnas — 20, septembris vallandatud 20, 6. oktoobril võeti 7 juurde; 38. piirkonnas — 13, vallandatud 7; 40. piirkonnas — 10, vallandatud 5; 43. piirkonnas — 9, vallandatud ei ole; 47. piirkonnas — 10, vallandatud 6; Viljandi piirkonnas — juunis 16, juulis 19, vallandatud 7; 61. piirkonnas — 74, vallandatud 7; 67. piirkonnas — 38, kõik vallandatud; 68. piirkonnas — 14, vallandatud 9. Seega kokku töötas juuni- ja juulikuul 1.078 inimest, ning septembris ja oktoobris vallandati 512. Ma arvan, et need on andmed, mis räägivad härra Teedeministri kahjuks. Teie teate, et see määruse täiendus väga suure meelega tormi raudteelaste keskel esile on kutsunud. Selles asjas on üle raudtee peetud protesti-koosolekuid. On saadetud ära kirju ja otsuseid koosolekutest protestiks valitsusele ja Teedeministrile ning raudteevalitsusele. Neid proteste ei ole valitsuseasutused arutanud, vaid vastupidi — need, kes julgenud avalikult protesteerida, on päevapealt töölt vallandatud. Ma võiksin lugupeetud Riigikogu liikmetele teatada nende protokollide põhjal, milliste ära kirjad minu näppu sattunud, et protesti-koosolekuid on peetud Tallinnas, Tapal, Valgas, Narvas, Mõisakülas ja teistes vähemates kohtades. Aga ei ole valitsus, samuti ka Teedeminister ega raudteedevalitsus nende andmete ega nende otsuste peale reageerinud. Ja kui eelmisel koosolekul härra minister ütles, et raudteelased on päris rahul, siis selle üle tuleb tõepoolest imestada. Mul on niisugune tunne, et härra minister tahtis Riigikogu liikmetele niiöelda prillid mustaks määrida ja öelda, et mitte midagi seni sündinud ei ole. Nende protokollide järgi ofsustades on raudteeteenijate ja raudteetöölise keskel meeoleolu väga ärev. Kui aga nad siiski praegu töötavad, siis töötavad nad seepärast, et praegu on raudtee peal maksmas äärmiselt terav surve. Iga teenija, kes kuidagiviisi avaldab enesest elumärki, kes sõandab ühtki sõna öelda avaldatud määruse täienduse kohta, see leiab jalamaid raudteevalitsuse otsuse päevapealt töölt vallandamiseks, ja selleks kasutatakse seda õnnetut Balti Eraseaduse § 4186., mille vastu ei saa tööline kuidagiviisi välja astuda. See näeb ette, et öeldakse kaks nädalat ette ja jumalaga, igasugune vahekord on lõpetatud.

Ja siin tuleks otsekohe nüüd küsida, et härra minister, kuidas saab siis nüüd neile 500 töölisel, kes on vallandatud, kes on pidanud suvistel kuudel 10 tundi ilma igasuguse lisatasuta tööd tegema, kuidas saab neile seda ületunnitasu ära tasuda? Kuidaviisi saab nende omastele tasuda, kelle toitjad teenistuses olles on selle tagajärjel surnud? Mina arvan, et see ei ole mitte naljasi. Riik ja riigivõim peavad olema eeskujuks oma ettevõtete kaudu eraettevõtjatele, mitte aga nõnda, nagu seda käesolev määruse täiendus näitab, et tuleb ekspluateerida töölisi niipalju kui saab. Sellest võib ainult järeldada, et Vabariigi Valitsus, andes sellase, ma ütleksin, seadusevastase määruse täienduse, annab eeskuju eraettevõtjatele ses mõttes, et ka nemad oma tööliste juures samasugused korraldused läbi viiksid. Ja nii võibki kuulda juba mõningaist kohtest, et kaalutakse ka küsimust, kuidaviisi töönorme nõnda läbi viia, nagu seda Vabariigi Valitsus riigiettevõtete tööliste kohta läbi viinud on.

Minu arusaamise järgi on see ebasünnis. Vabariigi Valitsus, Vabariigi Valitsuse üksikud liikmed, samuti Vabariigi Valitsusele aluvad asutused peaksid rohkem arvestama seadustega, peaksid rohkem arvestama rahva meeleoluga ja rahva elamisvõimalustega. Seisukord on aga niisugune, et Vabariigi Valitsus, minister ja samuti raudteevalitsus ei ole arvestanud ei ühe ega teisega, vaid niivõeldi laest võtnud mõningad määrused ja pannud need maksma, ning siis sündigu pärast seda maksmapanemist mis tahes.

Ka töid ei ole odavamalt tehtud, seda näitab see, et eelarve-aasta pole veel lõppenud, kuid vastava ametiala krediitid on otsakorral, vaatamata sellele, et tööde hulk võrreldes eelmiste aastatega on väikesem olnud.

On selge, et inimestelt on võetud töörohm, inimesed on kui õiguseta orjad, kes peavad ebaseaduslikkuse teel rohkem tööd tegema väikesema tasu eest.

Kõike eeltoodut arvesse võttes esitan Riigikogule vastuvõtmiseks järgmise ülemineku-vormeli:

„Riigikogu, ära kuulates Vabariigi Valitsuse vastamise arupärimisele riiraudteede tööliste palkade määruse täienduse kohta, leiab, et see määruse täiendus ei ole seadustega kokkukõlas, et sellega on rikutud riigiraudtee teenijate õiguslikku olukorda, mispärast tunnistab Vabariigi Valitsuse vastuse mitterahuldavaks ja läheb päevakorras edasi.“

J. Vilms (väljasp. rhm.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma ei taha käesoleva küsimuse kohta pikemalt kõnelda, kuna minu eelkõneleja on üksikasjadesse selles küsimuses süvenenud, ja sellepärast lepin ainult mõne lühikese märkusega. On teada, et valitsuse määrus kokkuvõtlikult ei ole välja antud kogu ametkonna kohta, kes raudtee peal teenib, vaid see määrus on eeskätt mõeldud päevatöölistele. Tegelikult on aga maksma pandud 10-tunniline tööpäev tävalistele raudteeteenijatele, nagu töömeistrid, hoonete ülevaatajad, lukksepad, eestõtegijad, sepad, maalrid j. n. e. Seda nende määruste järgi, mis Vabariigi Valitsus andnud, ei saa mitte lugeda seaduslikuks. Samuti on laiendatud seda määrust vabapalgaliste-ülemääraliste riigiteenijate koosseisudes ettenähtud teenijate peale. Seega, et nad rohkem tööd tegelikult tegema peavad, ei ole nad saanud mitte vastavat tasu. Kui päevatöölistele tööaja suurendamisega kompenseeriti mingisugune tasu, siis need riigiteenijad mingisugust kompensatsiooni pole saanud. Tehtud tunnid on tasumata, ja see nõuaks riigilt umbes 50.000 krooni. Mõned neist on esinenud kaebustega kohtu korras ja on loota protsesse.

Teiseks näeme kokku võttes, et palkasid on vähendatud. Tõsi, et makstakse tundide järgi, kuid tunnitasu on vähem, nii et tuleb kuu kohta 200 senti vähem, kui ennem. Enne saadi laupäevase töö eest 170—180 senti, kuid uue määruse järgi saavad 8-tunnilise laupäevase töö eest 168—176 senti. Töötasu vähendamine on märksa suurem sellepärast, et normaaltööajal tehtud tundide 50% lisatasu on ära jäänud, mis maksis endise korra juures.

Peale seda tähendati, et on rida vallandamisi ette tulnud, kus töölisel on sunnitud olnud lahkuma sellepärast, et nad ei ole nõus olnud uue määruse päevapealt maksmapanemisega.

Kui kokku võttes nende üksikute teguvii-side juures peatume, siis näeme, et need ei ole igatahes korralikud, on mitmes suhtes mitteseaduslikud ja paistavad olema eeskätt imelikud ning on enesega esile kutsunud raudteelasteperes rahulolematuse. Peame sellejuures küsima, mispärast on tarvis palku niisugusel juhul vähendada? Oleks võinud ümber korraldada, palgad oleksid võinud endised olla, sest teame, et palgad on madalad, ja vaatamata sellele, et mõnede ainete hinnad on langenud ja statistika andmetel elukallidus väikesem, on tööliste sissetulekud vähenenud. Misjaoks oli vaja õiguslikku korda, mis peab olema riigi alus-

toeks, kõigutada ebaotstarbekohaste määrustega?

Teame, et riigiteenijad ja -töölised on tähtsad riigielus, eriti raudteetöölised, sest raudtee on tähtsam tegur riigi organismis, mis peab korralikult töötama. Seepärast peab raudteetöölise ja -ametnikkude olukorda silmas pidama, sest ei saa unustada neid teeneid, mis neil vabadusevõitluses oli ja edaspidi võib olla, kus raudtee- ja riigitöölised peavad oma kohal seisma. Siin ei tohi anda põhjust nurisemiseks ja rahulolematuseks, pealegi olevat, nagu raudteelased räägivad, teised kokkuhoiu-võimalused, et oleks saanud tööd korraldada kas normitööde sisseseadmise kaudu või tööviljakuse tõstmise teel. Ei oleks pidanud niisugust määrust maksuma panema, millega rahulolematust tekib. Seepärast arvan mina, ehk ma küll ei ole raudteelaste poolt siia valitud ega sotsialist, siiski sotsiaalse õigluse nimel peaks Teedeminister šamme astuma, et siin kõrvaldataks väärnähtused, mis aset leidnud.

Teedeminister A. Iürman: Lugupeetud rahvasaadikud! Kõige enne peatuti pikemalt eelkõnelejate poolt 8-tunnilise tööpäeva juures. Rkl. härra Kink püüdis näidata, vabandage — rkl. härra Eilman, et meil 8-tunniline tööpäev on seadusega maksuma pandud, ja tähendatud määrus on seda nüüd riivanud, ning on sellega vastolus seni maksusel olevate seadustega. Iuba arupärimise peale vastates mina tähendasin, et kui 8-tunniline tööpäev Vabariigi Valitsuse deklaratsioonis sees on, siis on küsimus vaieldav juristide seas, kas saab deklaratsiooni seaduseks lugeda. Sellepärast ei saa seda võtta kui kindlat seadust. Aga kui jätame selle kõrvale, siis peaksime edasi minema ja vaatama, mida just puudutas deklaratsioon. Selle kohta kandis eelkõneleja ette, ja sealt leiame, et pannakse maksuma 8-tunniline tööpäev tööstuses ja kaubanduses. Nüüd lubage küsida, kas raudtee ehitusetööd kuuluvad tööstuse või kaubanduse hulka? Ei kuulu ühe ega teise hulka. See on ala, mida ka Vene ajal ei peetud niisuguseks, kus oleks maksev olnud 8-tunniline tööpäev, sest see ei ole ei tööstus ega kaubandus, see on ehitusetöö, ala, kus ei saa kinni pidada 8-tunnilisest tööpäevast. Niiviisi on sellest küsimusest ka välismaal aru saadud, välismaal, kus müüdi 8-tunniline tööpäev maksuma on pandud, töötatakse raudteel suvekuudel mitte 8 tundi, vaid üle 8 tunni. Tähendab, ei ole suudetud seal raudteel läbi viia 8-tunnilist tööpäeva. Nüüd, kui meie vaesemad oleme, tahame seda läbi viia, mida rikkamad ja va-

nemad riigid ei ole suutnud, siis on see katse, mis õnnetult lõpeb.

Edasi selgub eelkõnelejate seletustest, et isegi töölised vaatavad selle peale sarnaselt, et nemad ei pea kinni 8-tunnilise tööpäeva põhimõttest, vaid sellest, et kui neil lühem tööpäev on, siis võiksid nad lisatööd teha. (B. Eilman, stp: Kas see on lisatöö, kui Teie oma kodus majapidamist peate.) Miks ei ole. Teie oma kõnes töite ette, et üks peapahe on see, et pikem tööpäev võtab töolistelt võimaluse lisatööd mujal teha, ükskõik siis kas kodus või väljaspool seda. On teada, et töölised raudteel teenides tõesti peale oma tööpäeva käisid veel mujal teenimas, muidugi selle mõttega, et rohkem teenida. See oli arusaadav, kuna tööpäev raudteel liiga lühike oli, ja sellest ei maksa etteheiteid töolistele teha. Raudteel teenistus ei ole nii kurnav, et siin võiks ainult tööd teha 8 tundi, vaid meie näeme, et inimesed on harjunud ja tahavad rohkem tööd teha. Uue määrusega võimaldame suvel neile rohkem tööd teha ja tasume suvel ka rohkem, makstes lisatöö eest palka, mitte kõrgemat ületunnitööde tasu, vaid harilikku palka, siis on sellega töolistele nende töö tasutud. Nii nagu ma eelmisel koosolekul tähendasin, meie ei või, arvesse võttes eelarvet, lubada lisatunde teha, mis on kallimad hariliku tööpäeva tundidest. Kui meie oleksime sunnitud ainult 8 tundi tööd tegema ja tööaeg üle 8 tunni käiks kõrgema tasu alla, siis peaksime, et tööd mitte kalliks teha, rohkem töölisi ametisse võtma, et ükski ületunnitööd ei pruugiks teha. (B. Eilman, stp: Härra minister, eelmisel aastal on palju rohkem tööd olnud.) Härra Eilman, aga kord tuleb aeg, kus rohkem kokkuhoidlikumalt peame tegutsema. Meie ei saa vaadata selle peale, et kui on kord tehtud, et siis ei võiks enam kokkuhoidlikumalt töötama hakata. Praegu on kitsad ajad ja riigikassa ei võimalda... (B. Eilman, stp: Kokkuhoidu saab saavutada teisel teel.) See on üks parematest teedest. Võib ka kõiki teisi abinõusid tarvitusele võtta, mis kokkuhoidu meile annavad, aga see on üks neist, ja ma tahan loota, et see meile ka häid tagajärgi annab. Töölised võiksid sellega ka nõus olla, kuna uus määrus võimaldab neil suvekuudel rohkem teenida.

Nüüd edasi, mis puutub töolistele lahtilaskmisesse, siis ma oma esimeses kõnes juba tähendasin, et meil selle määruse maksmapaneku puhul ei vabastatud mitte ühtki teenijat ega töolist. (Vahel hüüe pahemalt poolt.) 1. mail hakkas see määrus maksuma, ja sel ajal lahkusid ainult

ühel raioonist vabatahtlikult mõned tööliised. Pärast küll, juunis ja oktoobris, on osa töölisi vallandatud, aga need vallandati selles mõttes, et meil oli sel aastal erilisi lisatöid teha, mis ära tegime kui ajutised tööd. Ja need lisatööd tulid peaaesjalikult selle tõttu, et meie vahetasime raudteel Tapavalga liinil vanad rööpad uute vastu. Tähendab, meie viisime läbi tänavu eritöö raudteel, ja sellepärast oli vaja töölisi suvel rohkem, kui harilikude tööde juures oleks tarvis läinud. Harilikult alalisi töölisi on raudteel: remonditöölisi — 720; eestöötegijaid — 220 ümber, mõnikord vähem või rohkem, aga see arv kõigub umbes 1.000 ümber. Ja just see on tähtis, et meie neid alalisi töölisi ei vähendaks. Praegu on isegi raudteel tööl üle selle normi töölisi. Oktoobrikuul oli, kui ma ei eksi, 1.200. See näitab seda, et kui meie tänavu oleme töölisi osalt oktoobrikuus, osalt juunis lahti lasknud, siis olid need tööliised, kes ülemääralisteks said võetud, eritööde läbiviimiseks. Ja need tööd olid selle tõttu, korral, et meie vahetasime ära rööpad raudteel, pannes uued rööpad, mis saime välismaalt, pealiini peale ja vanad rööpad viisime Tartu-Petseri raudteele üle. Harilikude tööliste hulgas, kes alaliste töölistena raudteel teenivad, lahtilaskmist ei olnud. Kui oleksime teisiti talitanud, oleksime endist viisi suvel töötanud ainult 8 tundi, siis meie oleksime pidanud suveks võtma palju rohkem töölisi, ja siis oleks see oktoobri vallandamine olnud palju suurema arvulisem kui praegu. Just seda meie tahtsime ära hoida, et suvel ei võetaks suuremal arvul töölisi juurde, kuna siis tuleks neid vallandada suuremal määral vastu talvet. Uus määrus võimaldab enam-vähem ühesuguse tööliste arvu juures tööd teha nii suvel kui talvel, ja seda tahtsime selle määrusega kätte saada.

L. J o h a n s o n (stn): Austatud Riigikogu liikmed! On küll lootusetu püüda selgeks teha, et raudteevalitsus käesoleval korral on ebaõigelt ja seadusevastaselt talitanud. Lootusetu just sellepärast, et see küsimus ühtlasi on ka poliitiline küsimus, ja koalitsioon, Riigikogu enamus, kes valitsuse seljataga on, ei pea seda mitte võimalikuks, kui siin vastu võetakse mingisugune ülemineku-vormel, kus mõistetakse hukka ühe ministeeriumi tegevust. Nii siis just poliitilistel põhjustel näib asi nii kujunevat, et Riigikogu enamus võtab vastu lihtülemineku-vormeli. Kuid siiski ma arvan, ka neile Riigikogu liikmetele, kes hääletavad lihtülemineku-vormeli poolt, jääb see teadmine, et siin

on seadust rikutud. Riigikogu ei tee täna esimest korda tegemist 8-tunnilise tööpäeva küsimusega. Seni on valitsenud arvamine ka ametiasutustes ja ka siin Riigikogus, isegi nende keskel, kes 8-tunnilist tööpäeva ei taha tunnustada, et Eestis maksab praegu siiski 8-tunniline tööpäev, kuid ainult puudub sanktsioon. Mineval korral arupärimise peale vastates, esmakordselt, ja täna teistkordselt, on püüdnud siit kõnetoolilt üks Vabariigi Valitsuse liikmetest, nimelt härra Teedeminister, tõendada, et see on vaieldav küsimus, kas 8-tunniline tööpäev Eestis maksab või mitte. See on esimene kord selle aja jooksul, kus ta siiski maksev on olnud. 8-tunniline tööpäev, nagu ütlesin, on tunnustatud, ja tegelikus elus on see suurelt jaolt läbi viidud, ning järelevalve ametkond, kelle ülesandeks on seaduse täitmise järele valvata, on siiski püüdnud sellest niipalju kinni pidada kui võimalik ja seda seadust teostada kõigi abinõudega, mis tal kasutada, kuigi need abinõud on puudulikud. Ja ei saa selles kahtlust olla, et Eestis 8-tunniline tööpäev maksev. Härra minister toob vastuväitena ette ka põllutööliste tööpäevade jaotust, kuid põllutööliste kohta ei ole 8-tunniline tööpäev maksma pandud, see on ainult kaubanduses ja tööstuses. (Teedeminister A. J ü r m a n: Aga ehituseala tööliised?) Jah, ma tulen selle juurde kohe. Põllutööliste kohta ei ole seda aga mitte öeldud, nagu härra minister ise tsiteeris, põllutööliste kohta on maksev Põllutööliste tööaja ja palgaolude korraldamise seadus, kus on ette nähtud õine puhkeaeg, mis peab tööliisele osaks saama.

Mis puutub raudtee ehitusetööde kohta, millest jutt on, siis ei ole mingit kahtlust, et need käivad tööstuse töö seaduse alla. Kui vaatame redaktsiooni, mis on antud tööstuse töö seadusele, ja vastavaid konventsioone, mida ka Eestis ratifitseeritud, siis näeme, et ka raudteede ehitusetööd on loetud tööstuse töö hulka ja painutatud selle seaduse alla. Leiame, et igasugused ehitused, nagu raudteede, tänavraudteede, laevade, muulide j.n.e. ehitused, käivad selle seaduse alla. Ka Vene seadustes loetakse need tööd tööstuse töö hulka, kuigi raudteede kohta on oma erikorraldused. Selles seaduses, mis on puhkepäevade kohta välja antud, loetakse üles ka raudteede ehitusetööd. Käesoleval korral on tegemist just raudtee-ehituste ja parandusetöödega, nii et sellejuures ei ole kahtlust. (Teedeminister A. J ü r m a n'i vahelhüüe.) Washingtoni konventsiooni üleslugemised vastavad kõigile neile üleslugemistele,

mis meil vastu võetud ja mis on Tööstusliku töö seaduses terves reas peatükkides loetletud, nii et Washingtoni konventsioon ei ütle siin midagi uut. Ja mis kõige rohkem kõneleb selle poolt, on see, et senini raudteel peeti 8-tunnilisest tööpäevast kinni, ainult nüüd on muudatusi hakatud ette võtma. Nii et sellejuures ei tohiks kahtlust olla, et meil 8-tunniline tööpäev maksev on, kuigi Riigikogu peaks lihtulemineku-vormeli vastu võtma.

Mis asja veel halvemaks teeb, on see, et tööpäeva pikendamise kaasas käis tööpalga vähendamine. Kuigi 10 tundi 8 tunni asemel maksuma pandi, vähendati ka palkasid. Selle kohta on andmed, ja need andmed ütlevad, et kuu kohta on palka vähendatud 207 senti võrra. Enne makseti laupäeval 180 senti, nüüd makstakse 168 ja 176 senti.

Sellest näeme, et on tegemist tööpalga vähendamisega. Oma korralduste kaitseks toob härra Teedeminister ette esiteks, et see töö ei ole kurnav, ja selle tõttu võib teha 10 tundi tööd. Peab aga ütlema, et kui töö liiga pikale venib, siis on see kurnav ka raudteel. Siin ei tarvitse küsimusele vaadata ainult tervishoiu seisukohalt, vaid 8-tunniline tööpäev on põhjendatud, nende põhjenduste juures ei vaielda enam. Siin on tegemist õiguste ja seaduste rikkumisega. Ma pean tähelepanu pöörama sellele, et ei olnud õigust maksuma panna 8-tunnilise tööpäeva asemel 10-tunnilist ning palku vähendada hakata. Palkade vähendamine ei olnud millegagi põhjendatud. Härra Teedeminister põhjendab seda riiklikkude tarvidustega, et meie peame kokku hoidma, oleme vaene riik. Aga meie peame kokku hoidma igal alal. Peame kokku hoidma ka rahva tervisega ja ei tohi töölisi asetada tervisevastalisesse tingimustesse, peame andma töölistele, ka riigitöölisele, seda, mis neil õigus saada. Meie ei tohi rikkuda kodanikkude õigusi, vaid peame toetama neid selles teadmises, et Eestis maksab õiguslik kord, et ei maksa ülivõim, vaid et ka hinnatakse kodaniku õigusi. Siin on aga õigusemõiste rikkumise tegemist.

Mis puutub Ülemiste tööliste lahtilaskmisesse, siis on seisukord niisugune, et Ülemiste teemeistri piirkonnas nõuti uue korralduse põhjal, et 8-tunnilise tööpäeva asemel peab tööd tegema 10 tundi, ilma et uuest korraldusest või otsusest oleks teatatud 2 nädalat ette, nagu see igalpool maksev on, et võimalust anda otsida rohkem tasuvamat tööd. Ja need, kes seda ei teinud, vallandati päevapealt. See on õi-

guse rikkumine. Ka eraettevõtetes on see kord läbi viidud, et teatakse 2 nädalat ette, kui mingisugune muudatus palgalepingus ette võetakse. See on üldine kord, ja mitte ainult meil, vaid ka mujal. Päevapealt seda nõuda, et homme tuleb teil 8 tunni asemel 10 tundi töötada, ja kui seda nõudmist ei täida, siis vallandatakse, — kas see on kooskõlas õigusliku korraga? Kui härra Teedeminister ütleb, et võib vaielda selle üle, kas 8-tunniline tööpäev on maksev või mitte, siis ma arvan, siin peaks härra Teedeminister tunnistama, et siin selle üle vaielda ei saa, et siin Ülemistel, ja üldse terve selle korralduse maksmapanemine, maksmapanemine telegraafi teel, nagu meil tollisid maksuma pannakse, on täiesti seadusevastaselt sündinud. (Teedeminister A Jürman: Seal osa töölisi jäi ise ära, neid ei vallandatud.) Osa jäi ära, see ei ole siin praegu antud olukorra juures tähtis. Siin on tähtis, et osa vallandati, nii et see korraldus on lausa vastukäiv seadustele ja sellele korrale, mis meil valitseb igas ettevõttes, olgu ta väike või suur. Ma loodan, et iga Riigikogu liige võib omale ette kujutada, mis siis meie riigis sünnib, kui senine korraldus, mille järgi inimestele ette tuleks teatada töölepingu muutmisest, tööpäeva pikendamisest ja tööpalga vähendamisest, kui see korraldus kõrvale heidetakse ja päevapealt tööpäeva pikendatakse ja palka vähendatakse, missugune korralagedus meie ettevõtetes siis tuleb, kuidas kõik meil segamini paistatakse. Aga siin peetakse seda riigiettevõtete, riigi tööstusettevõtete, raudteede ehitustööde juures täiesti normaalseks nähtuseks, täiesti õigeks. Muidugi tuntakse ka sellest headmeelt, et teatakse, et seljatagune on tugev ja poliitilistel põhjustel see kõik, mis seadusevastast tehtud, kiidetakse õigeks. Aga ma arvan ka, sel ajal peaks oma piir olema, ja kuigi härrad Riigikogu liikmed täna otsuse teevad valitsuse ja Teedeministeeriumi kasuks, mina olen kindel, et neile inimestele, kes meie tööstuse seisukorda tunnevad, neile inimestele, kuulugu nad siis siia või sinna, jääb ikkagi tunne, et siin on seadust rikutud.

Motiveeritud ülemineku-vormel (lhk. 1754) lükatakse tagasi.
Lihtulemineku-vormel (89. koosoleku täielik protokoll, lhk. 1720) võetakse vastu.

6. Riigi 1922. aasta eelarve täitmise aruande kinnitamise seadus — II lugemisel.

Riigi majapidamise aruande komisjoni aruandja K. Tonkman.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

Vaheaeg kl. 18.44 min. — kl. 19.05 min.

7. Riigi 1923. aasta eelarve täitmise aruande kinnitamise seadus — II lugemisel.

Riigi majapidamise aruande komisjoni aruandja O. Kask.

Koosolek lõpeb kell 19.07 min.

Õige.

Koosoleku sekretär (allkiri).

Juhataja: Teatan Riigikogu liikmetele, et ma jätan ära käesoleva seaduseelnõu II lugemisel paragrahvide teksti ettekandmise.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

Juhataja: Päevakord on läbi. Riigikogu koosolek on lõpetatud.

Kinnitan.

Koosoleku juhataja (allkiri).